

دانشگاه و تاریخ

آرزوی جوانی :

از دیرزمانی به گوشمان خوانده اند که «آرزو بر جوانان عیب نیست» و باتوجه به جوان بودن بنیاد تاریخ ... - صرف نظر از وضع سنی عناصر فرهنگی آن! - بسا مجاز باشیم که آرزوی را از سوی این بنیاد جوان مطرح کنیم. صد البته که پیه هو شدن از سوی دوست و دشمن را هم به تن مالیده ایم که : آن چه در صدر سخن آورده اید جمله ای عامیانه بیش نباشد که اعتماد بدان نشاید. وانگهی موضوع آن نه جوان دوره ی آخرالزمان باشد، به ویژه که سخن از یک نهاد فرهنگی است که دراز انگاشتن عمر آن ساده اندیشی می نماید!

بگذریم، در طرح سخن از آهنگ مطایبه سود جستیم، باشد که اگر نیش قلم لغزید و سوء تفاهمی پیش آمد، فضای ذهن را غبار خشم نیاکند و کار را به جاهای باریک و تاریک نکاشند.

تجربه ی عمر :

باور کنید که در این روز از روزگار، عمر طبیعی یک نهاد فرهنگی بیش از هشت سال نیست و اگر آن نهاد نتواند به شکلی تحول اساسی - پس از چنین زمانی - در خود ایجاد کند نابودیش طبیعی است. به هر حال، کلمه هایی که اینک شما را در نگاه می نشیند - و امیدوارم که چندان چشم آزار نباشد - تجربه ی تکاپوی هشت ساله ی بنیاد تاریخ ... است که در باور نگارنده تجربه ی عمری است، و بسا وصیتی در

واپسین دم زندگی است.

رمز شکوفایی پژوهش:

در باور نگارنده، امروز رمز شکوفایی پژوهش در هر زمینه - و از آن جمله در بحثهای تاریخی - در گرو پیوند تنگاتنگ نظام تحقیقاتی و دانشگاهی است، چنان که هر دانشجویی با استعداد سلول فعالی باشد از مغزی تفکر. در این صورت، نهادهای فرهنگی و تحقیقاتی توانا خواهند بود که به دانشگاه تکیه کنند و بار مسئولیت محوله را به سر منزل مقصود برسانند، و در غیر اینصورت، هر تلاش آب در هاونگ کوبیدن است و بیشتر کوبیدن و کمتر بهره گرفتن و ناگزیر کارنامه های نادرست و نمایشی ارائه دادن و ...

با این مقدمه و براساس این تجربه، اینک بنیاد تاریخ ... بر این تصمیم است که در ایجاد چنین پیوندی پیشگام شود و دست همکاری به سوی دانشگاه بگشاید و در گام نخست، صفحه هایی از یاد را به بررسی وضع موجود تاریخ در دانشگاهها اختصاص دهد.

جایگاه تاریخ:

پیش از هر چیز باید پرسیده شود که چرا تاریخ را در دانشگاههای ما چنین جایگاهی نامعتبر است؟

چنان که هرگاه در بدین پاشنه بچرخد، دور نباشد که این رشته را جاذبه ای نماند. نگارنده بر این باور است که پاسخ علمی این پرسش، به بررسی موشکافانه تری نیاز دارد، اما آنچه در آن جای هیچ تردیدی نیست، نادرست بودن وضع موجود است، بی شک وضع موجود تاریخ در دانشگاه جزئی از نابسامانیهای گذشته است، ولی باید پذیرفت که در جهت تحول در این زمینه، گامی برداشته نشده است. گفتنی است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، در ارتباط با تاریخ و مسایل تاریخی، گرایش ویژه ای در نسل جوان پدید آمد که استقبال بی سابقه از کتابهای تاریخی نمود انکار ناپذیر آن است.

ولی به هر حال فرصت یا امکان بهره برداری از این گرایش فراهم نشد و آن

اشتهای ارزشمند فرهنگی با تغذیه ای مناسب پاسخ نیافت و بسا با سوء استفاده هایی که در این زمینه شد، پی آمد ناگواری را باید در انتظار بود.

در هر صورت، اینک که باید دوره ی سازندگی باشد، به جا است که به این مهم نیز توجه شود و چه جای نومیدي که تحولی در رشته ی تاریخ دانشگاه پدید آید و استعداد نسل انقلاب در جهت خودآگاهی جامعه - از رهگذر تاریخ آگاهی - به کار گرفته شود. با چنین امید و آرزویی، این صفحه ی نور را در یاد گشودیم و در مؤثر افتادن آن به امداد الهی امیدواریم.

مروری بر پایان نامه های کارشناسی و کارشناسی ارشد:

می توان گفت که در شناخت وضع موجود تاریخ در دانشگاه، پایان نامه ها یکی از بهترین منابع است.

آنچه را که اینک ملاحظه می کنید عناوین پایان نامه های کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشجویان رشته ی تاریخ است در دانشگاه تهران و دانشگاه شهید بهشتی در دو فهرست جداگانه.

الف. پایان نامه های کارشناسی و کارشناسی ارشد

دانشگاه تهران - رشته ی تاریخ - از سال ۶۷ تا ۷۱

سال ۱۳۶۷

۱ - قحطی و گرانی در ایران عصر ناصری و مظفیری

نگارش: علیرضا نظری

۲ - علل انحطاط حکومت ایلخانی و پیامدهای آن

نگارش: سید حسین سادات شیرازی

۳ - مجلس چهارم

نگارش: شهین کیا

۴ - روابط سیاسی و مناسبات دیپلماسی تیموریان هند با صفویان ایران

نگارش: نور محمدخان

۵ - قانون ناصری

نگارش: علی خلیلی فر

سال ۱۳۶۸

- ۱- روابط دین و دولت در عهد ساسانی
نگارش: محمد تقی ایمانپور
- ۲- بررسی صنعت پارچه بافی در ایران بعد از اسلام (از آغاز تا سلاجقه)
نگارش: غلامرضا برهمند
- ۳- مقدمه‌ای بر جغرافیای فرق اسلامی ناحیه جبال در دوران سلجوقیان
نگارش: حجت ا... جوذکی
- ۴- تاریخ سیاسی و اجتماعی طبرستان در عصر علویان
نگارش: محمد علی کاظم بیگی
- ۵- نقش ایرانیان در سقوط خلافت عباسی
نگارش: عبدالحسین میلانی
- ۶- چشم اندازی بر احزاب سیاسی ایران (تا پایان سلطنت رضاشاه ۱۳۲۰ ش)
نگارش: کریم فتحعلی زاده
- ۷- سیمجوریان «نخستین دودمان قدرتمند ترک در ایران»
نگارش: سید ابوالقاسم فروزانی

سال ۱۳۶۹

۱- القاب دوره قاجاری مستخرج از ۹ سرگذشت

- نگارش: کریم سلیمانی
- ۲- خوارج در ایران تا اواخر قرن سوم هجری
نگارش: حسین مفتخری
- ۳- تاریخچه نظام طلبگی ایران عصر صفوی
نگارش: فواد پورآئین
- ۴- وزارت در دوران حکومت آل بویه
نگارش: صبری انوشه

سال ۱۳۷۰

- ۱- روابط ایران ساسانی با بیزانس (روم شرقی)
نگارش: احمد حاج بابائی

۲- اهمیت ابریشم در عصر صفویه

نگارش: جهانبخش ثواقب

۳- اصول کشورداری در عهد داریوش اول ۵۲۱-۴۸۶ ق. م

نگارش: حسن کهنسال و اجارگاه

۴- فعالیت های سیاسی ایرانیان مقیم خارج از کشور جهت اعاده مشروطیت

(در دوره استبداد صغیر)

نگارش: محمدرضا علم

۵- زندگانی سیاسی علی بن ابیطالب (ع) از رحلت پیامبر (ص) تا قتل عثمان

بن عفان

نگارش: علی اصغر قائدان

۶- پایتخت های دوره ایلخانی

نگارش: سکینه معینی

۷- نقش علمای مشروطه خواه نجف در نهضت مشروطه ایران از آغاز تا فتح

تهران

نگارش: حوریه سعیدی

۸- بازرگانی ایران در عصر صفویه

نگارش: ابوطالب سلطانیان

۹- تاثیرات حضور متفکین بر اوضاع اجتماعی ایران - ۱۳۲۰ - ۱۳۲۴

نگارش: بهروز طیرانی

۱۰- سیاست سپاهگیری مغولان و ایلخانان در ایران

نگارش: مصطفی ناصری راد

۱۱- تصحیح و تحشیه دستور شهریاران، نوشته محمد ابراهیم بن زین العابدین

نصیری.

کار: محمد نادر نصری مقدم

سال ۱۳۷۱

۱- تحول ساخت قدرت سیاسی در ایران / از مشروطه تا آغاز سلطنت

رضاشاه.

نگارش: محمد علی اکبری

۲- معماری عصر گورکانیان هند

نگارش: منوچهر بهرام پور

۳- تاریخ کوفه تا پایان قرن اول هجری

نگارش: سید علاء الدین شاهرخی

۴- نظری بر مسئله جمهوری خواهی ایران و نقش رضاخان: اغوغای

جمهوری خواهی^۴.

نگارش: حسین مسعودنیا

۵- سیری در مبارزات و اندیشه سیاسی آیت ا... سید عبدالحسین لاری.

نگارش: محمد باقر وثوقی

اعلامیه رسمی انقراض سلطنت قاجاریه :

«چنانکه عامه سابقه دارند از چندی به این طرف در اطراف و اکناف مملکت، در اظهار تنفر و انزجار از سلطنت قاجاریه و الغای آن، نهضت عمومی ایجاد و احساسات ملی، روز به روز شدیدتر شده و طوری غلیان یافت که در مرکز نیز، هیچان فوق العاده ای برای نیل به این آمال ملی، بروز کرده و دنباله آن به جایی ممتد گردید، که اگر مورد توجه عاجل واقع نمی شد، قطعاً به انقلاب عظیم و عواقب وخیم منتهی می گشت.

دولت به پاس احترام آزادی افکار عمومی و احساسات ملی، در تمام این مدت، بالمره رویه بی طرفی را اتخاذ نموده تا عامه اهالی و مجلس شورا هر طریقه ای که موافق صلاح ملت و مملکت می دانند، اختیار نمایند. مجلس شورای ملی بنا بر موافقت با افکار عمومی متوجه لزوم خاتمه دادن به اوضاع و بحران مملکتی شده و پس از چندی مطالعه و مذاکره در جلسه شنبه ۹ آبان ماه انقراض سلطنت قاجاریه را اعلان نموده و ریاست حکومت موقتی را به اینجانب واگذار کرده تا اینکه مجلس مؤسسان، به فوریت تکلیف قطعی حکومت را عین نمایند. این است که در تعقیب رأی مجلس شورای ملی، انقراض سلطنت را از آل قاجار، و به دست گرفتن حکومت موقتی را به وسیله این اعلامیه رسماً اعلان می کنم. امیدوارم که تمام علاقمندان به سعادت مملکت در حفظ مصالح عمومی، با من کمک نمایند.»

رئیس حکومت موقتی مملکت و رئیس عالی کل قوا - رضا

از کتاب: شرح زندگانی من جلد سوم / ۶۶۷

عبدالله مستوفی

